

THEMABIJEENKOMST

Zorgfraude

Honderden miljoenen euro's bedraagt de fraude met zorgbudgetten. Ten koste van de belastingbetaler, maar meer nog van de zorgbehoevende. Regelgeving is in de maak om gemeenten een steviger vuist te kunnen laten maken tegen malafide zorgaanbieders. En er valt al veel te winnen met preventie en regionale samenwerking, zo blijkt uit de online VNHG-bijeenkomst, in samenwerking met VNG Naleving.

ZORGCLIËNT IS AL KWETSBAAR

Met slechte bedoelingen valt in de zorg snel geld te verdienen. Bestuurders en raadsleden kennen steeds meer voorbeelden. Tegelijkertijd is bestrijding van zorgfraude een ingewikkeld proces dat veel tijd en geld kost.

Een moeder die twee kinderen tien jaar ziek houdt en daarvoor 40.000 netto aan zorgvergoeding krijgt. Een man die persoonsgebonden budget ontvangt voor zijn vrouw, die onder dwang doet alsof ze verlamd en stom was, en zijn kunstje in andere gemeenten met succes herhaalde. Of de zorgaanbieder die een vol jaar declareerde voor een cliënt die na een half jaar weer fit rondliep en daarna geen zorg meer ontving.

Mary van Gent, wethouder sociaal domein Hollands Kroon, somt de voorbeelden van zorgfraude moeiteloos op. Haar gemeente heeft in deze voorbeelden het geld nog kunnen terugvorderen. Maar in ontelbare gevallen komt heel veel belastinggeld niet goed terecht en ook niet terug.

Ten koste van de zorgcliënt die vaak al kwetsbaar genoeg is en ten koste van de gemeenschap.

In de maatschappelijke ondersteuning (wmo) en jeugdzorg gaat jaarlijks bijna 10 miljard euro om. De VNG schat dat de zorgfraude ongeveer 2 tot 5 procent bedraagt: 200 tot 500 miljoen euro.

Het zijn bedragen waarvan het merendeel van de ruim vijftig Noord-Hollandse bestuurders en raadsleden bij de online bijeenkomst toch wel opkijkt. Enkele deelnemers laten doorschemeren dat de zorgfraude plaatselijk nog niet echt prioriteit heeft. Ze begrijpen evenwel dat ook hun eigen gemeente de dupe kan zijn.

Kwaliteitseisen

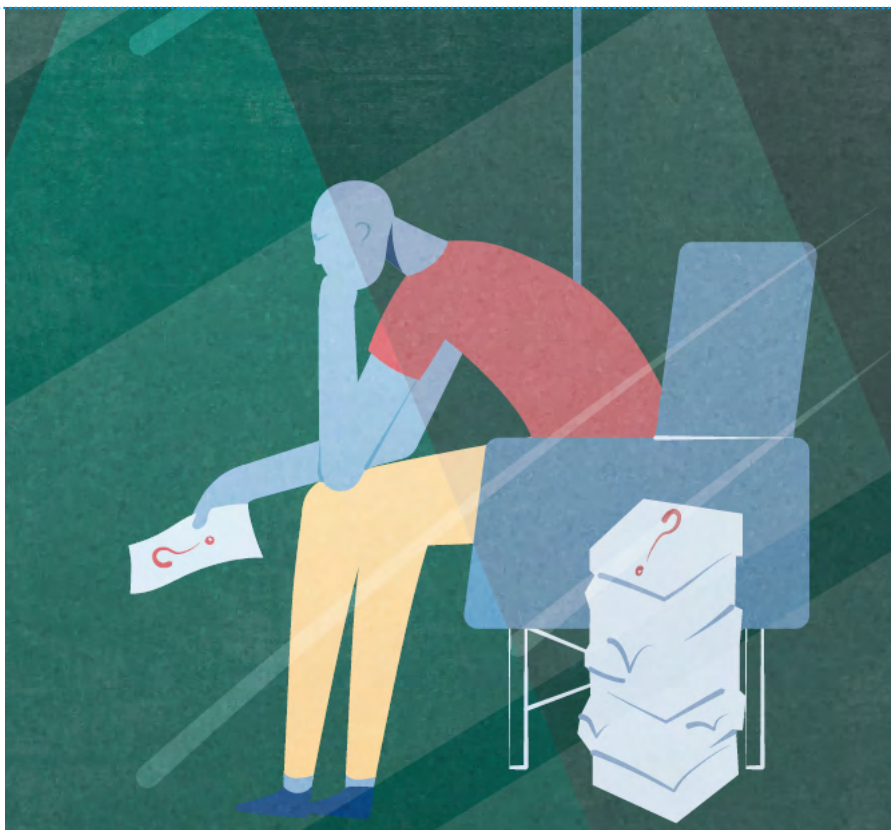
“Een zorgaanbieder kan het op papier allemaal mooi voor elkaar hebben. Maar vervolgens komt er als huishoudelijke hulp een jonge student die niet weet hoe een stofzuiger werkt”, stelt Wil Seiffers, burgerlid uit Amstelveen. Of op papier wordt een hbo-gediplomeerde ingezet, terwijl een mbo'er het werk doet, zo weet raadslid Nico Bosch (Opmeer) uit ervaring.

“Een hulp die niet weet hoe de stofzuiger werkt”

Veel fraude betreft valse declaraties, onvoldoende of geen zorg leveren of rommelen met personeel (stagiaires, onderbetaling). De drempel om zorgaanbieder te kunnen worden, is laag. Voor gemeenten is het zaak om in verordeningen en contracten duidelijke normen en eisen op te stellen over de aard en de kwaliteit van de zorg (aantal uren, groepsmaat). De gemeente kan ook een jaarlijks vernieuwde Verklaring Omtrent het Gedrag of bepaald opleidingsniveau verplicht stellen.

Handhaving

Als de kwaliteitseisen duidelijk en meetbaar zijn bepaald, kan ook de toezichthouder zijn werk doen. Maar een gemeente is van oudsher meer gefocust op de klant dan op fraudebestrijding. In een gemeente bestaan twijfels over een stichting die in de regio zorgboerderijen beheert. “Die hebben vier miljoen op de rekening staan”, vertelt een raadslid. “Betalen wij dan te veel? Het antwoord dat dit een buffer is om zorg te kunnen blijven leveren in coronatijd, vind ik weinig bevredigend. Mijn fractie kan dit onmogelijk uitpluizen. Diverse gemeenten maken gebruik van deze stichting. Maar ze hebben te weinig mensen om er goed in te duiken, begrijp ik.” “Je kunt preventief bewustwording stimuleren en signalen opvangen en delen. Maar dan?”, vraagt ook Marianne Steijn, wethouder sociaal

domein in Velsen. “Op vermoedens kun je niet ergens binnenvallen.”

Zorg behalve voor een goede verordening ook voor een goed handhavingsbeleidsplan, adviseert Vincent Vos, regio-adviseur zorg bij VNG Naleving. “Leg daarin vast hoe je in het sociaal domein toezicht houdt en handhaaft. De toezichthouder kan de vermoedens verder onderzoeken. En uiteindelijk kom je tot een beoordeling of juridische stappen gegrond zijn. Voor deze inspanningen moet binnen de gemeenten wel capaciteit zijn.” Gemeenten kunnen daarbij leren van de ervaringen van de handhaving in het kader van de Participatiewet. In de Gooise regio onderzoeken de gemeenten of het takenpakket van de sociale recherche kan worden uitgebreid met zorgfraude, meldt dagvoorzitter Maarten Hoelscher, wethouder sociaal domein in Huizen en lid van de Taskforce Effectieve verbinding Veiligheid en Zorg Midden-Nederland.

Landelijke aanpak

Mario Hegger, wethouder in Purmerend (onder meer handhaving), memoreert dat een gemeentelijk team Ondermijning al een paar ton per jaar kost.

“Als ik dan zie, om hoeveel geld het hier gaat en hoe complex de handhaving op rechtmatigheid is; waarvan gaan we dat betalen met tekorten op de jeugdzorg en het sociaal domein? Hoe kijkt de VNG naar extra financiering door het rijk?”

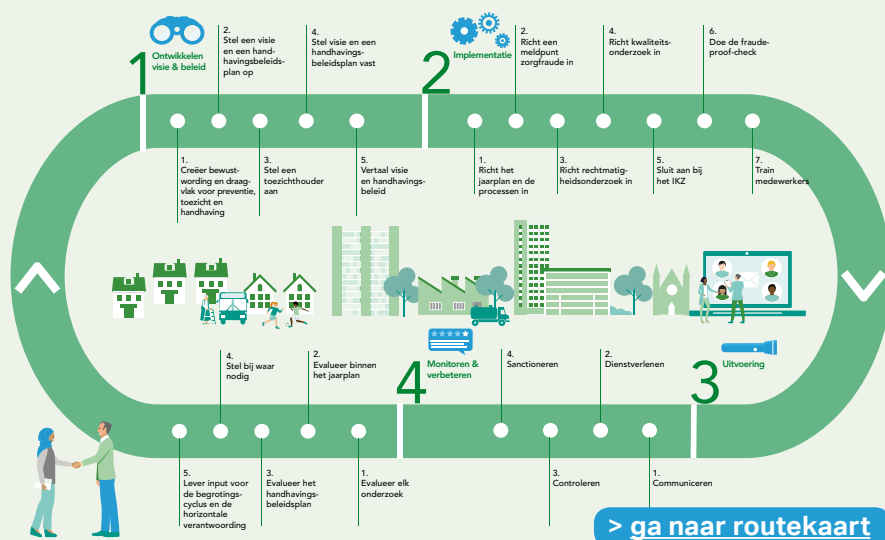
“Zorgfraude kost landelijk 200 tot 500 miljoen euro”

De VNG zet zich in voor extra rijksmiddelen ten behoeve van de zorg, reageert Thomas Zwiers, plaatsvervangend directeur VNG Naleving. “Maar bestrijding van zorgfraude vergt investeringen. Je kunt uiteindelijk kosten besparen, maar verwacht geen verdienmodel.” Marianne Steijn doet daarom een pleidooi voor een landelijke aanpak om gemeenten te ondersteunen in de bestrijding. “Het gaat landelijk om 200 tot 500 miljoen euro. Als ik een ton binnenhaal, terwijl het me drie ton kost, dan is dat een ander verhaal in de raadszaal als ik me gedekt weet door een landelijke aanpak.”

ZORGFRAUDE ALS BESTUURLIJKE PRIORITEIT

VNG Naleving Zorg ondersteunt gemeenten bij de bestrijding van zorgfraude rond de wmo en Jeugdwet. Het rapport **'Een wereld te winnen'** uit 2020 bevatte diverse aanbevelingen voor gemeenten. Zo moet zorgfraude een bestuurlijke topprioriteit binnen de gemeente worden. Er moet voldoende capaciteit zijn voor rechtmatigheids-toezicht. Gemeenten moeten hun poortwachtersfunctie versterken bij de selectie van zorgaanbieders.

"Laten we voorop stellen dat het allergrootste deel van de zorgaanbieders zeer gemotiveerd goede zorg verleend tegen een goede maar ook redelijke vergoeding", beklemtoont Thomas Zwijs, plaatsvervangend directeur VNG Naleving. "Maar er zijn er dus ook met een verdienmodel dat kwetsbare mensen misbruikt."

College

Preventie en bestrijding van zorgfraude moeten prioriteit krijgen bij het college van B&W, adviseert VNG Naleving. Een wethouder zorgfraude kan optrekken met de burgemeester, die ondernemende criminaliteit in zijn portefeuille heeft. Er zal ook extra menskracht nodig zijn om onafhankelijk toezicht te houden op rechtmatigheid. De VNG beveelt ook een meldpunt zorgfraude binnen de gemeentelijke organisatie aan.

Volgens de Wmo 2015 moet de gemeente fraude op cliëntniveau aantonen, voordat zij pgb-geld kan terugvorderen bij de zorgaanbieder die opzettelijk aan de fraude meewerkte. VNG Naleving pleit ervoor dat die wetgeving wordt aangepast zodat gemeenten zorgaanbieders rechtstreeks verantwoordelijk kunnen stellen.

Vergunningplicht

Aanbieders van wmo of jeugdhulp vallen niet onder de wet Toetreding Zorgaanbieders en zijn niet vergunningsplichtig. Als verrijkte signalen daartoe aanleiding geven, adviseert VNG Naleving Zorg adviseert de mogelijkheid te onderzoeken of toch een wettelijke vergunningplicht nodig is. Ook pleit zij voor een Bibob-toets zodra dat kan. De maatschappelijke verantwoordelijkheid van zorgaanbieders is immers groot. Goede screening plus heldere normen en eisen voor de zorg die kunnen worden gehandhaafd, kunnen een wildgroei aan zorgaanbieders voorkomen.

VNG Naleving Zorg heeft voor gemeenten een [routekaart Toezicht Handhaving en Naleving](#) ontwikkeld. Bij elke stap op de routekaart zijn informatie en instrumenten beschikbaar, zoals factsheets, handreikingen, trainingen en gemeentelijke praktijkvoorbeelden.

GEMEENTE, SLUIT U AAN BIJ HET IKZ!

Een hennepkwekerij in een zorglocatie begeleid wonen, bestuurders als grootschalige telers en cliënten die hennepplanten moeten knippen. Dat criminelen een verdienmodel vinden in de zorg, bleek overduidelijk uit een onderzoek in de regio Twente van het Informatie Knooppunt Zorgfraude en het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum Oost-Nederland (RIEC).

Bij 22 zorgorganisaties in de regio zijn diverse vormen van ondermijnende criminaliteit geconstateerd. Daarbij gaat het vooral om hennepteelt, maar ook van witwassen, uitkeringsfraude, illegaal gokken en seksuele uitbuiting zijn sporen gevonden. De onderzoekers achten het aannemelijk dat dezelfde praktijken zich ook elders in Nederland voordoen.

Het onderzoek kreeg veel media aandacht en zette het [Informatie Knooppunt Zorgfraude \(IKZ\)](#) goed op de kaart. Het IKZ is een samenwerkingsverband van negen ketenpartners (zoals bijvoorbeeld De Nederlandse Zorgautoriteit, Belastingdienst, het OM en ook VNG) die door informatie-uitwisseling effectiever zorgfraude kunnen bestrijden.

Regionale samenwerking

“Sluit u aan”, roept regio-adviseur Vincent Vos van VNG Naleving Zorg de Noord-Hollandse bestuurders op. “Aangesloten gemeenten kunnen hun vermoedens van fraude bij gecontracteerde zorgaanbieders aan het IKZ doorgeven. De negen partners controleren deze signalen binnen hun eigen domein en sturen die verrijkt weer naar u terug. Met die rijkere informatie hebt u meer in handen om vervolgstappen te zetten.”

Volgens Vos helpt de uitwisseling van informatie via het IKZ ook regionaal het effect van zorgfraude te beperken. “Al bestaan er nog juridische obstakels bij gegevensverwerking, gemeenten doen er goed aan afspraken te maken over samenwerking en informatie-uitwisseling ten behoeve van zorgfraudebestrijding. Het RIEC kan daarin een rol spelen.”

“Signalen van fraude worden verrijkt”

Gemeenten kunnen nu bijvoorbeeld geen informatie opvragen bij zorgaanbieders. Het is de bedoeling dat de Wet bevorderen samenwerking en rechtmatige zorg (Wbsrz), die in 2022 van kracht moet worden, de toegang tot en uitwisseling van informatie beter mogelijk maakt.

Gemeenten kunnen zich aanmelden bij het IKZ via gemeenten@ikz.nl

VOLGENDE BIJEENKOMST

Vrijdagochtend 3 september 2021

Algemene ledenvergadering

Voor meer info, check www.vnhg.info

Redactie:

Mark van Kollenburg

Vormgeving:

bu0075

Ambtelijk secretaris VNHG:

Ben Nijman, vnhg@gooisemeren.nl

VNHG

www.vnhg.info